

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Право соціального забезпечення»
2025– 2026 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	ШЕЛЕСТ Надія Анатоліївна, асистент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти (лектор) БОРИСЕНКО Наталія Олександрівна, асистент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти (викладач семінарських занять)
Посилання на сайт	
Контактний телефон	099-539-52-18 (БОРИСЕНКО Наталія)
Е-mail викладача	Borisenkon148@ukr.net
Графік консультацій	четвер: 12.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	3/90	10	22	58	екзамен
заочна		6	4	80	

Семестр: VII-й (денна форма навчання).

Мова навчання: українська.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальне обслуговування, соціальна допомога, соціальні пільги, соціальне страхування.

Мета курсу: підготовка майбутніх соціальних працівників, які мають високу правосвідомість та правову культуру, володіють необхідними в їхній майбутній професійній діяльності знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних питань з права соціального забезпечення; здібних самостійно і грамотно орієнтуватись у сучасних соціально-забезпечуваних правовідносинах, приймати виважені та обгрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

Предмет курсу: право соціального забезпечення у всіх своїх виявах: як галузь права, як система законодавства та як наука.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ЗК-1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК-3 Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

СК-10 Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

Результати навчання:

ПР-1 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПР-3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПР-11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПР-8 Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Зміст курсу:

Тема 1. Загальнотеоретичні положення та правові засади права соціального забезпечення.

Поняття та предмет права соціального забезпечення. Метод правового регулювання соціальнозабезпечувальних відносин та його ознаки. Функції права соціального забезпечення. Система права соціального забезпечення. Поняття і значення принципів права соціального забезпечення. Класифікація принципів. Зміст і конкретизація загальних (галузевих) принципів права соціального забезпечення. Зміст і конкретизація принципів окремих інститутів права соціального.

Джерела права соціального забезпечення: поняття, зміст, види. Поняття форм права соціального забезпечення та їх класифікація. Міжнародно-правові акти як джерела та форма права соціального забезпечення. Національні нормативно-правові акти як форма права соціального забезпечення. Локальні нормативні правові акти як форма права соціального забезпечення. Судова практика як джерело права соціального забезпечення. Колізії в праві соціального забезпечення. Суб'єкти соціальної політики України. Повноваження Міністерства соціальної політики України та його органів у сфері соціального забезпечення. Основні функції Пенсійного фонду України та його регіональних органів. Фонди соціального страхування та їхні органи.

Тема 2. Організаційно-правові форми та правовідносини у системі соціального забезпечення.

Поняття і загальна характеристика організаційно-правових форм соціального забезпечення. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Державне соціальне забезпечення. Недержавне соціальне забезпечення. Поняття, основні ознаки, види правовідносин у сфері соціального забезпечення. Норми права і їх роль у виникненні та розвитку правовідносин у сфері соціального забезпечення. Юридичні факти в праві соціального забезпечення. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення. Об'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення. Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин. Матеріальні правовідносини у сфері соціального забезпечення. Соціально-фінансові страхові правовідносини у сфері соціального забезпечення. Процедурні правовідносини у сфері соціального забезпечення.

Тема 3. Загальні поняття та правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування у системі соціального забезпечення.

Поняття та види соціального ризику. Непрацездатність як соціальний ризик. Види непрацездатності. Поняття, групи інвалідності. Порядок встановлення інвалідності. Поняття безробіття (часткового безробіття). Поняття і види страхового стажу. Загальний страховий (трудоий) стаж і його значення. Спеціальний страховий (трудоий) стаж, його види та значення. Порядок встановлення страхового (трудоого) стажу. Порядок обчислення і підтвердження страхового (трудоого) стажу. Коефіцієнт страхового стажу.

Право громадян на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням. Принципи, суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням. Порядок надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Завдання і принципи страхування від нещасного випадку і гарантії забезпечення прав застрахованим особам. Суб'єкти та об'єкти страхування від нещасного випадку та професійного захворювання. Страховий ризик і страховий випадок у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Нещасний випадок на виробництві: поняття та порядок розслідування. Професійне захворювання: поняття і порядок встановлення зв'язку із виробництвом. Види та порядок призначення виплат потерпілому.

Тема 4. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Право громадян на матеріальне забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття. Принципи, суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття. Право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги. Види і порядок надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Тема 5. Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та особливості пенсійного забезпечення.

Поняття та структура системи пенсійного забезпечення. Поняття, ознаки та види пенсій. Відмінності пенсії від інших виплат. Умови призначення пенсій за віком, по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника у солідарній системі. Особливості пенсійного забезпечення окремих категорій осіб. Пенсійні виплати за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування. Недержавне пенсійне забезпечення. Особливості пенсійного забезпечення окремих категорій осіб.

Тема 6. Правове регулювання соціальних допомог, послуг та пільг.

Поняття та види допомоги. Державна допомога сім'ям із дітьми. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами. Одноразова допомога при народженні дитини. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам. Допомога по тимчасовій непрацездатності. Допомога по безробіттю. Допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам

Поняття та ознаки соціальних пільг. Класифікація соціальних пільг. Поняття та принципи соціальних послуг. Форми та види соціальних послуг. Поняття соціального обслуговування та органи, які здійснюють соціальне обслуговування. Організація діяльності з надання соціальних послуг. Реабілітація, освіта та забезпечення зайнятості інвалідів. Протезно-ортопедична допомога й забезпечення інвалідів транспортними засобами. Соціальне обслуговування вдома та в стаціонарних установах. Соціальне обслуговування дітей. Види й правила оплати їх соціального обслуговування в різних установах для дітей. Поняття прийомної сім'ї та порядок її матеріального забезпечення.

Порядок оплати соціального обслуговування. Громадяни, яким надається безкоштовне обслуговування.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда (вступна, бесіда-повторення); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні: (вправи, моделювання життєвих ситуацій); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю (метод письмового контролю, метод тестового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Особливості проведення навчальних занять: заняття проводяться у формі лекцій, семінарів під час яких активно використовуються бесіди, дискусії, мозкові штурми, індивідуальна та групова робота тощо; висловлювання власної точки зору заохочується. З метою закріплення матеріалу та накопичення балів поточного оцінювання здобувачам пропонуються завдання для самостійної та індивідуально-дослідницької роботи.

Під час лекцій надається загальний огляд ключових концепцій курсу, формують базові знання, необхідні для подальшого виконання самостійних та дослідних завдань. Протягом лекцій викладач може також надавати приклади з реального життя, ілюструвати теоретичні поняття на прикладах, ініціювати обговорення та стимулювати інтерес до предмету шляхом звернення до виконаних завдань самостійної та індивідуально-дослідницьких завдань. Однак важливо пам'ятати, що кількість лекційних занять обмежена, і їх головна мета – встановити загальні основи і напрямок досліджень.

Семінарські заняття можуть доповнювати зміст лекційних тем або можуть передбачати розгляд відмінних від лекційних питань, які відображають зміст теми. Підготовка до семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань за темою, спираючись на перелік рекомендованої літератури та самостійний пошук джерел для отримання необхідної інформації, з подальшим їх обговоренням у форматі дискусій, мозкових штурмів тощо.

На основі лекцій та семінарських занять здобувачі виконують самостійну роботу та ІНДЗ, що дозволяє закріпити отримані знання та розвинути навички самостійного аналізу та дослідження.

Самостійна робота та ІНДЗ є важливою частиною курсу, яка дозволяє здобувачам набрати бали в рамках поточного контролю та заглибитись у теми, розглянуті на лекціях, і застосувати теоретичні

знання на практиці. Студенти мають бути готові презентувати свої роботи на семінарських заняттях. Виконання цих завдань сприяє розвитку критичного мислення та наукового підходу до вирішення задач.

Політика щодо оформлення та подання робіт для поточного оцінювання

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом семінарського заняття з відповідної теми або під час індивідуальної/групової консультації. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання.

Важливо враховувати, що оформлення самостійної роботи та ІНДЗ передбачає форматування тексту відповідно до загальноприйнятих вимог (редактор Microsoft Word, шрифт Times New Roman, розмір шрифту 14, без розстановки переносів, стиль – normal (звичайний), інтервал між рядками – одинарний. Назва файлу роботи повинна відповідати прізвищу + назва роботи (Наприклад Попова_СР та ІНДЗ до теми 1). Параметри сторінки: - розмір полів: ліве – 2,5 см, праве – 1,0 см, верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см; сторінки без нумерації, абзац – 1,25, текст вирівняний по ширині.)

Усі роботи мають бути виконані самостійно з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Політика дотримання академічної доброчесності

Дотримання принципів академічної доброчесності є основою для успішного виконання самостійної роботи та ІНДЗ. Це означає, що студент має самостійно виконувати завдання, забезпечуючи унікальність тексту на рівні не менше 50%. Будь-які форми плагіату чи обману заборонені.

Політика використання штучного інтелекту

З метою підвищення якості освітнього процесу дозволяється використання штучного інтелекту для аналізу даних у своїх наукових дослідженнях та проектах, а також для оптимізації освітнього процесу. Наприклад, дозволяється використовувати алгоритми машинного навчання для прогнозування та аналізу результатів, що представлені у виконаних роботах або проектах.

Заборонене використання штучного інтелекту включає будь-які форми недоброчесної поведінки, такі як плагіат чи обман. Використання штучного інтелекту заборонено з метою генерації та виконання завдань, передбачених курсом. Також важливо уникати використання штучного інтелекту для порушення приватності та конфіденційності даних, а також для створення та поширення дезінформації.

Політика щодо дедалайнів та перескладання

Регулярне відвідування лекцій та семінарських занять є важливим для успішного засвоєння матеріалу курсу. У разі пропуску лекційних занять, студент має можливість опрацювати матеріали в Moodle. Відпрацювання пропущених семінарських занять є обов'язковим, здійснюється у форматі очного або дистанційного (на платформі Zoom) спілкування викладача зі здобувачем (не пізніше, ніж через тиждень з моменту проведення заняття та згідно графіку консультацій) Графік зустрічей для складання пропущених семінарських занять обговорюється зі здобувачем та викладачем для узгодження часу.

Виконанні завдання самостійної роботи та ІНДЗ мають бути підвантажені у Moodle до початку заняття з відповідної теми. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

Політика допуску до екзамену та його складання

Щоб отримати допуск до заліку, студент повинен набрати не менше 35 балів за роботу протягом семестру, наявності виконаних завдань самостійної роботи та ІНДЗ (самостійних та індивідуальних занять). Екзамен може проходити за двома формами (на вибір здобувачів ВО): усний екзамен та захист відповідей за білетами, сформованими на основі контрольних питань; тестування. За результатами продуктивної роботи протягом семестру та погодження з оцінкою – здобувачу може бути виставлена підсумкова оцінка, що дорівнює сумі балів набраних протягом семестру, розраховується за формулою, поданою у системі оцінювання та додається до оцінки сума набраних балів (замість тесту/усної відповіді).

Політика щодо Perezарухування результатів неформального/інформального навчання

Для студентів, які пройшли додаткові навчальні курси чи програми, можливе Perezарухування Perezарухування результатів неформального та/або інформального навчання згідно з процедурою визначеною факультетом дошкільної, спеціальної та соціальної освіти на основі п. 8.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті» від 29.06.2023 року № 13/3.3.

Політика щодо дистанційного навчання та безпеки

В умовах дистанційного навчання лекційні та семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час.

Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

За умови оповіщення про повітряну тривогу, здобувач має право вийти з пари за попередженням викладача. Пропущену пару необхідно опрацювати асинхронно.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наявність: *технічне* (комп'ютер, проектор); *програмне* (Microsoft Office: Power Point, Word, Moodle, репозитарій); *наявність* (презентації у форматі Power Point).

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують здобувачі ВО

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Екзамен	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3			50	100
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2			
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
1	Тема 1.		
1.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	-
1.2.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;	0 - 5	0 - 10
1.3.	Виконання ІНДЗ до теми 1: - Таблиця; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			
2.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	-
2.2.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 10
2.3.	Виконання ІНДЗ до теми 2: - Таблиці; - Вирішення/складання тестів	0 - 15 0 - 10 0 - 5	0 - 15 0 - 10 0 - 5
Максимум за тему 2		25 балів	
Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	0 - 5
3.2.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 - 5	0 - 5
3.3.	Виконання ІНДЗ до теми 3:	0 - 15	0 - 15

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

	- Задачі; - Вирішення/складання тестів	0 – 10 0 – 5	0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 3		25 балів	
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	-
4.2.	Виконання самостійної роботи до теми 4: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 10
4.3.	Виконання ІНДЗ до теми 5: - Таблиця; - Задачі - Вирішення/складання тестів	0 – 15 0 – 5 0 – 5 0 – 5	0 – 15 0 – 5 0 – 5 0 – 5
Максимум за тему 4		25 балів	
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті	0 - 5	0 - 5
5.2.	Виконання самостійної роботи до теми 7: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 5
5.3.	Виконання ІНДЗ до теми 7: - Вирішення/складання практичних кейсів; - Вирішення/складання тестів	0 – 15 0 – 10 0 – 5	0 – 15 0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 5		25 балів	
Тема 6			
	Відповідь на семінарському занятті	0 – 5	0 – 5
6.1.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	0 – 5	0 – 5
6.2.	Виконання ІНДЗ до теми 6: - Презентація; - Вирішення/складання тестів	0 – 15 0 – 10 0 – 5	0 – 15 0 – 10 0 – 5
Максимум за тему 6		25 балів	

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо. Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ. За результатами поточного контролю здобувач може отримати максимально 50 балів.

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю здійснюється якщо здобувач вищої освіти набрав прохідний бал (35 балів). Підсумковий контроль може проходити за двома формами (на вибір здобувачів ВО): усний екзамен та захист відповідей; тестування. За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (екзамен)).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен або залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час екзамену.

² Мінімальний допуск до екзамену здобувача можливий за умови набрання ним 35 балів за виконані роботи протягом семестру.

Шкала оцінювання: внутрішня університетська шкала

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

1. Андрійв В. В. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект / В. В. Андрійв, О. В. Москаленко, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. Х.: ФІНН, 2011. 280 с.
2. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: навчальний посібник. 5-е видання. К.: Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
3. Бойко, М.Д. Трудове право України: навчальний посібник для ст-ів ВНЗ. 3-е видання. К.: Центр учбової літератури, 2017. 392 с.
4. Машика, В.Т. Основи правознавства: дидактичні матеріали. Харків: Основа, 2017. 96 с.
5. Право соціального забезпечення: підручник / [О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Ветухова та ін.] ; за заг. ред. О. М. Ярошенка. Харків: Право, 2019. 376 с.
6. Право соціального забезпечення України [Текст]: підручник / [Пилипенко П. Д. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 4-те вид., перероб. і допов. Київ: Ін Юре, 2017. 476 с.
7. Право соціального забезпечення: навч. посіб. / авт.: С. М. Прилипко, Г. С. Гончарова, В. В. Юровська, О. О. Конопельцева; за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2017. 126 с.
8. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина: навчальний посібник / Б. І. Сташків. Чернігів: ПАТ "ПВК" "Десна", 2018. 692 с.
9. Право соціального забезпечення: навч. посіб. / авт.: С. М. Прилипко, Г. С. Гончарова, В. В. Юровська, О. О. Конопельцева; за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. 126 с.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org.ua>
3. Електронна навчальна платформа Moodle БДПУ <https://edu.bdpu.org.ua/login/index.php>
4. Репозитарій БДПУ: <https://dspace.bdpu.org.ua/>
5. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство) <http://zakon4.rada.gov.ua/>